

Norsk psykologforening,
Fagetisk råd
Postboks 419 Sentrum
N-0103 OSLO

Psykolog

Klager

FER sak: 05/17K

Dato: 28.11.2017

VEDR.: FAGETISK KLAGESAK 05/17K

Fagetisk råd i Norsk psykologforening (FER) mottok klagen 01.02.17 og sluttbehandlet klagen i sitt møte 30.10.17.

Saken ble behandlet av rådets faste medlemmer:

Gry Lill Hamre, Roar Solholm, Rolf Eriksen, Lisa Stokkeland.

Vedtak: *5.1.1.3 Brudd på de fagetiske prinsippene er godtgjort. Innklaget psykolog gis kollegial veiledning.*

Begrunnelsen for FERs vedtak er beskrevet nedenfor.

Saksgang

- 01.02.17 FER mottok brev fra klager med klage på Psykologforeningens medlem P.P.
- 15.05.17 FER vurderte henvendelsen i møte og vedtok å utrede saken som en fagetisk klagesak.
- 23.05.17 Innklaget psykolog ble tilskrevet med anmodning om innen fire uker å redegjøre for klagen under henvisning til spesielle punkter i «Ethiske prinsipper for nordiske psykologer» (EPNP).
- 30.06.17 FER mottok redegjørelse fra innklagede psykolog.
- 03.07.17 Redegjørelsen ble sent til klager med anmodning om innen to uker å kommentere innklagedes redegjørelse.
- 24.08.17 FER mottok kommentar fra klager.
- 28.08.17 Kommentar fra klager ble sendt innklagede psykolog med to ukers frist til å komme med sluttkommentarer.
- 14.09.17 FER mottok sluttkommentar fra innklagede psykolog.
- 18.09.17 Innklagedes sluttkommentarer ble sendt til klager til orientering.
- 27.11.17 FER sluttbehandlet saken.

Bakgrunn for klagen

Klagen gjelder arbeidet som innklaget psykolog har utført som militærpsykolog i samband med at klager er blitt erklært tjenestedyktig.

Oppsummering av tilsendt dokumentasjon

I sitt første brev til FER viser klager til:

1. Klager erfarer ikke å ha blitt tilstrekkelig orientert om bakgrunnen for innkalling til møte for vurdering av helse.
2. Klager opplever å ha blitt gitt en diagnose uten at der forelå tilstrekkelig utredning i forkant.
3. Klager erfarer i møtet at innklagede psykolog unnlater å redegjøre for at han faktisk er psykolog.
4. Klager opplever også at psykologen ikke har gjort bruk av anerkjente metoder og faglig tilnærming.
5. Klager erfarer så at han ved formidling av diagnose ikke blir ivaretatt eller henvist til annen fagperson som kunne sikre ivaretaging.
6. Klager hevder også at innklagede psykolog har unnlatt å føre fortløpende journal og tilbakedatert journalen uten at det heller er gjort nye undersøkelser i saken.
7. Den innklagede psykologen blir også beskyldt for å ha unnlatt å rette opp i det som klager hevder har vært en feil diagnose når han blir kjent med resultatet av ny vurdering.
8. Klagen omhandler også konsekvenser av økonomisk art som en følge av at klager ikke ble gitt mulighet til å avtjene militærtjenesten.

FER valgte å åpne på alle punkter bortsett fra pkt.8 da dette ble vurdert å ligge utenfor FERs mandat.

ii) Relevante punkter i ”Etiske prinsipper for nordiske psykologer” (EPNP)

FER vurderte henvendelsen fra klager i møte 29.05.17 og vedtok å utrede saken som en fagetisk klagesak med henvisning til følgende punkter i EPNP:

II.1 Respekt for personens rettigheter og verdighet

Psykologen viser respekt for og arbeider for å fremme utviklingen av hvert menneskes rettigheter, verdighet og integritet. Han/hun respekterer individets rett til privatliv, konfidensialitet, selvbestemmelse og autonomi, i samsvar med psykologens øvrige profesjonelle forpliktelser og med loven.

Respekt

Psykologen viser respekt for individets grunnleggende rettigheter, verdighet og integritet, og tilstreber å unngå at hans/hennes kunnskap anvendes på en måte som krenker, utnytter eller undertrykker individer. Psykologen er oppmerksom på og respekterer den kunnskap, innsikt, erfaring og ekspertise som klienter, relevante tredje parter og allmennheten har og respekterer kollegers og andre yrkesgruppers særlige kompetanse, forpliktelser og ansvar.

Psykologen er oppmerksom på individuelle, rollemessige og kulturelle ulikheter basert på funksjonsnivå, kjønn, seksuell orientering, etnisk og nasjonal opprinnelse og tilhørighet, alder, religion, språk og sosioøkonomisk status, og på de begrensningene som ligger i egne kulturelle, klassemessige og kjønnsmessige forutsetninger.

Informert samtykke og valgfrihet

Psykologen gjør informert samtykke mulig gjennom å informere klienten om planlagte tiltak, og drøfter kontinuerlig sine handlinger og de sannsynlige følgene av disse, slik at klienten har et grunnlag for å velge om han/hun vil delta eller ikke.

Hvis en klient er mindreårig eller underlagt verge/formynder, innhentes informert samtykke under tilbørlig hensyntagen til de berørte personers selvstendighet.

Selvbestemmelse

Psykologen sørger for å ivareta maksimal autonomi og selvbestemmelse for klienten, inkludert retten til å gå inn i og til å avslutte den profesjonelle relasjonen. I arbeid med barn, personer underlagt lovhjemlet tvang eller i pressede akutte situasjoner kan, under hensyntagen til gjeldende lovgivning, frivillighetsprinsippet fravikes, men en samarbeidsrelasjon tilstrebes også her.

Når FER vedtok å utrede saken i forhold til II.1 Respekt, Informert samtykke og Selvbestemmelse, ba FER innklaget psykolog om å reflektere over klagers opplevelse av at hans kunnskap, innsikt og erfaring ikke ble gitt tilstrekkelig oppmerksomhet og respektert i møtet, i tillegg til at hans opplevelse av ikke å bli informert om bakgrunnen for møtet og hva som var målsetningen.

II.2 Kompetanse

Psykologen bestreber seg på å utvikle og opprettholde høy faglig kompetanse i sitt arbeide. Psykologen tilstreber bevissthet om sine faglige og menneskelige sterke og svake sider, slik at han/hun realistisk kan vurdere med hvilken kompetanse han/hun kan påta seg oppgaver. Psykologen påtar seg kun de oppgaver, tilbyr kun de tjenester og bruker kun de metoder han/hun er kvalifisert til gjennom utdanning, trening og erfaring.

Etisk bevissthet

En forutsetning for en høy faglig kompetanse er at psykologen er oppmerksom på de fagetiske prinsippene, og integrerer etiske vurderinger i sin profesjonelle praksis.

Kompetanse og kompetanseutvikling

Psykologen arbeider i overensstemmelse med vitenskapelige prinsipper og underbygget erfaring og ivaretar en kontinuerlig profesjonell utvikling. Psykologen skaffer seg kunnskap om den vitenskapelige og yrkesmessige utviklingen innenfor sitt arbeidsområde.

Kompetansebegrensninger

Psykologen praktiserer innenfor de grensene for sin kompetanse som følger av utdanning, trening, erfaring og personlig styrke og begrensning, og søker profesjonell hjelp og støtte i vanskelige situasjoner.

Metodebegrensninger

Psykologen er oppmerksom på de begrensningene som ligger i metoder og framgangsmåter og de begrensningene som ut fra dette må legges på de konklusjonene som kan trekkes.

Psykologen viser spesiell varsomhet når han/hun anvender metoder, hjelpemidler og teknikker som ennå befinner seg på utprøvningsstadiet og som ikke tilfredsstillende vanlige metodekrav, eller som psykologen ennå ikke behersker fullt ut.

Begrensninger i rammebetingelsene

Psykologen er oppmerksom på hvordan samfunnsmessige og arbeidsmessige betingelser kan fremme eller hemme hensiktsmessig bruk av hans/hennes kompetanse og metoder.

FER ba innklaget psykolog om å reflektere og redegjøre for framgangsmåte for utredning og diagnosesetting, hvilke metoder som ble benyttet i prosessen og om de er i overensstemmelse med anerkjente faglige prinsipper.

II.3 Ansvar

Psykologen er oppmerksom på det profesjonelle og vitenskapelige ansvaret han/hun har overfor sine klienter og overfor den organisasjon og det samfunn som han/hun lever og arbeider i.

Psykologen unngår å gjøre skade og er ansvarlig for sine handlinger. Han/hun forsikrer seg så langt det er mulig om at hans/hennes tjenester ikke misbrukes.

Når FER vedtok å utrede saken i forhold til *II.3 Ansvar* refererte FER særlig til om innhenting av informasjon fra troppsbefal ble gjort på en måte som forårsaket minst mulig skade. FER ba innklaget psykolog også om å reflektere over sin rolle som psykolog og hvilke forventninger klager kunne ha fått som en følge av dette. FER ba innklaget psykolog om å reflektere rundt klagers opplevelse av manglende ivaretagelse etter møtet.

Unngåelse av misbruk/skade

Psykologen tilstreber å unngå at psykologisk kunnskap eller praksis blir misbrukt, og tar ansvar for at skade som er uunngåelig og som kan forutses blir gjort så liten som mulig.

Håndtering av etiske dilemmaer

Psykologen erkjenner at fagetiske dilemmaer forekommer, og at det er psykologens ansvar å klargjøre slike dilemmaer og rådføre seg med kolleger og/eller den nasjonale foreningen og å informere relevante andre om de kravene som de etiske prinsippene stiller.

Kontinuitet i tjenester

Hvis psykologen har påtatt seg det profesjonelle ansvaret for et tiltak og påbegynt dette, treffer han/hun såvidt mulig en tilfredsstillende avtale med klienten om tiltakets avslutning eller viderehenviser til annen kompetent person før ansvaret oppgis.

Psykologen erkjenner det ansvaret han/hun har for relasjonen til en klient etter at det profesjonelle oppdraget formelt er avsluttet.

Utvidet ansvar

Psykologen tar ansvar for den vitenskapelige og profesjonelle virksomheten, inkludert den etiske standarden, til sine ansatte, assistenter, veiledningskandidater og studenter.

En psykolog som lærer bort psykologiske arbeidsmetoder har ansvar for at også metodens styrker og svakheter samt mulige etiske implikasjoner blir viet oppmerksomhet i undervisningen.

II. 4 Integritet

Psykologen søker å fremme integritet innen forskning, undervisning og anvendt psykologi. Dette innebærer at psykologen opptrer ærlig, upartisk og respektfullt overfor relevante involverte parter. Han/hun forsøker å synliggjøre og klargjøre sin egen rolle i de ulike sammenhengene der han/hun arbeider.

Redelighet og tydelighet

Psykologen gir adekvate opplysninger om sine kvalifikasjoner, utdanning, erfaring, kompetanse og faglige tilknytning, og benytter bare de yrkesbetegnelser som utdanning, autorisasjon og stilling gir rett til.

Når psykologen uttaler seg i egenskap av psykolog, tilstrebes saklighet og nøyaktighet. Psykologen informerer om psykologisk yrkesutøvelse på en slik måte at misoppfatningen eller skade for fag eller yrke unngås.

Psykologen informerer på forhånd om de økonomiske vilkårene og vurderer nøye de følger det kan få for den profesjonelle relasjonen dersom han/hun mottar gaver eller andre tjenester fra klienten.

Rollekonflikter og utnyttning

Psykologen tilstreber bevissthet om sine egne behov, holdninger og vurderinger og om sin rolle i relasjonen. Han/hun misbruker ikke sin makt og stilling gjennom å utnytte klientens avhengighet og tillit. Psykologen unngår utenomprofesjonelle relasjoner til en klient, som kan redusere den profesjonelle distanse og føre til interessekonflikter eller utnyttelse.

Psykologen er oppmerksom på hvordan intimitet og seksualitet direkte og indirekte kan påvirke relasjonen mellom psykolog og klient. Psykologen unngår privatisering og seksualisering av klientrelasjoner. Seksuell omgang mellom psykolog og klient skal ikke forekomme.

FER ba innklaget psykolog om særlig å reflektere rundt hvordan klager hadde erfart hvordan psykologen framsto i møtet.

iii) Innklagedes redegjørelse.

I sin redegjørelse beskriver innklagede psykolog saksgangen slik han har erfart den og slik saken ble belyst i tingretten.

Deretter redegjør han for mandatet som militærpsykolog der helsemessig klassifisering inngår, og at psykologen gir råd til legenemnd som selvstendig vurderer tjenestedyktighet. I denne rollen fungerer psykologen som sakkyndig. Han beskriver hvilke bestemmelser som psykologen har å forholde seg til i den sakkyndige rollen og beskriver også dilemmaer som er knyttet opp til rollen som sakkyndig.

I den aktuelle saken mottok psykologen innledningsvis en bekymringsmelding fra sosialkonsulent som deretter resulterte i en formell henvisning for helsemessig vurdering. Troppsbefal sendte en liste over bekymringer som ikke var gjort kjent for rekrutten. I møtet med rekrutten intervjuet den psykologen klager om de forhold som var beskrevet i bekymringsmeldingen, kartla oppveksthistorikk og gjennomgikk informasjon fra sesjon.

Innklaget psykolog viser til at det i vernepliktsloven §41 står at vernepliktige har plikt til å underkaste seg legeundersøkelser og andre undersøkelser til bedømmelse av tjenestedyktighet. Ifølge innklaget psykolog har tingretten konkludert med at Pasient- og brukerrettighetslovens §4-1 ikke var overtrådt. Å være i førstegangstjenesten er en stor inngripen i menneskers medbestemmelse og autonomi. Innklagete redegjør deretter for at frivillighetsprinsippet kan fravikes under hensyntagen til gjeldende lovgivning.

Innklagete ønsker at en samarbeidsrelasjon alltid tilstrebes, men at en ikke alltid lykkes. Psykologen har vansker med å forstå at rekrutten ikke erfarte at han ble helsemessig vurdert. Deretter redegjør innklagete psykolog for hvilke metoder som har vært brukt i vurderingen av rekrutten. Psykologen sier at han var på tilbudssiden og gjerne ønsket å møte rekrutten for å oppklare eventuelle misforståelser, men at dette dessverre ikke lot seg gjøre.

Avslutningsvis beklager innklagete psykolog hvis rekrutten på forhånd ikke visste at han skulle vurderes for helsemessig tjenestedyktighet. Det er troppsbefalet sitt hovedansvar å informere om henvisningen i forkant og bidra til et informert samtykke.

Vedlagt ligger domsslutningen fra tingretten.

iv) Klagers kommentarer på innklagedes redegjørelse.

Som svar på redegjørelsen skriver klager at han verken har blitt informert at innklagede var psykolog eller sakkyndig for forsvaret. Han hadde fått opplyst at han skulle til legetime, ikke psykologtime. Deretter kommenterer han bekymringsmeldingen og saksgangen ved rekruttskolen. Han opplever manglende kommunikasjon innad i forsvaret og at han har fått en psykiatrisk diagnose uten forutgående tilstrekkelig kartlegging. Han opplever ikke å ha gitt aktivt samtykke til utredning. Klager er ellers opptatt av at all ny informasjon i saken legges ved slik at en får en fullstendig belysning av saken ved lagrettens behandling.

Klager har i tillegg lagt ved en ny sakkyndig uttalelse fra sin psykolog der det redegjøres for utredningen, diagnoser og klagers mentale tilstand pr. i dag. Utdrag av anke til lagretten er også vedlagt.

v) Sluttkommentarer fra innklagede

I sine sluttkommentarer skriver innklagede at han beklager i den grad han har bidratt til misforståelser i møte med rekrutten, og at tilsvaret kan ha gitt rom for nye misforståelser. Vedlagt lå kopi av e-posten fra troppsbefalet som etterspørres. Innklagede psykolog hadde håpet at rekrutten etter eventuell bedring kunne ha søkt seg tilbake til militærtjeneste.

FERs vurdering og konklusjon

På bakgrunn av den fremlagte dokumentasjonen finner FER at brudd på EPNP er godtgjort.

II.1 Respekt for personens rettigheter og verdighet,

Respekt

FER finner ut fra sakens dokumentasjon at rekrutten ikke har opplevd å bli godt nok informert om bakgrunnen for at det skulle gjennomføres en helsemessig vurdering. FER oppfatter at situasjonen for rekrutten var preget av konflikter på rommet, frykt for å bli dimittert, generell utrygghet, troppsbefal som gjennomgående negativ i sine beskrivelser av rekrutten, og at det var begynnende trakassering fra medrekrutter. Samtidig var ønsket til rekrutten at militæret skulle bli en viktig utviklingsarena for han, og at han ikke fikk mulighet til dette etter helsevurderingen. Dette ble opplevd som et stort tap for rekrutten,

Når en står i en slik utrygg posisjon er det også krevende å ta inn informasjon og forstå hva som skal skje. Risiko for feiltolkning er stor. Han registrerer at befalet snakker sammen, men utryggheten oppleves forsterket da han ikke får informasjon som kan gi han medbestemmelse i situasjonen. Tidligere har han hatt med seg en tillitsperson i møter med befal, og han kunne kanskje fått mulighet til det i denne situasjonen også.

Innklaget psykolog sier imidlertid at han har fulgt vanlige rutiner ved å håndhilse og presentere seg som psykolog i møtet med rekrutten, og at han ikke kjenner seg igjen i beskrivelsen fra rekrutten. Ut fra dette kan FER ikke si at brudd på EPNP er godtgjort.

Informert samtykke og valgfrihet:

Selv om loven tilsier at frivillighetsprinsippet kan fravikes, så bør en tilstrebe redusert opplevelse av tvang gjennom f.eks. å strukturere situasjonen, skape trygghet og forutsigbarhet og gi bedre informasjon om hva som skulle skje.

I følge innklaget psykolog er det troppsbefalet som har ansvaret for å henvise rekrutten til helseundersøkelse, og dette burde være tilstrekkelig. Innklaget psykolog mener videre at han har informert rekrutten om rammene for undersøkelsen, og hva som skulle skje videre. Slik psykologen beskriver måten dette er gjort på, legger han til grunn at klager skulle ha oppfattet hva som skulle skje i situasjonen uten at psykologen her eksplisitt har forklart og forsikret seg at klager har forstått. Slik FER ser det, har ikke psykologen her tatt tilstrekkelig selvstendig ansvar for at informert samtykke var tilstede, og FER finner at dette er brudd på EPNP informert samtykke og valgfrihet.

II.2 Kompetanse

Ifølge psykologens redegjørelse er helseundersøkelsen blitt gjennomført etter anerkjente prinsipper. Det kan imidlertid se ut som dialogen mellom troppsbefal, rekrutt, psykolog og

lege kunne vært bedre. Klargjøring av roller vil skape en praksis som gir forutsigbarhet og trygghet. Psykologen kunne bedre ha klargjort diagnosers plass i helseutredning, rasjonale for undersøkelsen og hva funnene i undersøkelsen kunne lede fram til. FER kan imidlertid ikke se at det på dette punktet foreligger grunnlag for på brudd på EPNP.

II.3 Ansvar, Unngåelse av misbruk/skade.

FER mener at psykologen har et selvstendig ansvar for å bidra til å hindre utstøting og stemping av enkeltpersoner og derigjennom redusere skade. FER oppfatter ikke at psykologen har gjort tilstrekkelig for å bidra til å ta tak i en situasjon og problemløsning når situasjonen beskrevet i e-posten foreligger. FER mener at psykologen burde tatt et selvstendig ansvar for å ta tak i dette, og anser dette som kritikkverdig, men det foreligger ikke nok informasjon om dette til at FER anser det som brudd på EPNP.

II.4 Integritet. Underpunkt redelighet og tydelighet.

Innklagete psykolog sier at han har presentert seg som psykolog og bakgrunnen for henvisningen der helseundersøkelse skulle finne sted. Psykologen mener også at han har framstått med saklighet og nøyaktighet i møte med rekrutten. FER mener allikevel at innklagete psykolog burde undersøkt klagers forståelse av situasjonen, trygget han og sikret seg at han forstod hva undersøkelsen gikk ut på. Videre også hva som ville skje i ettertid. FER mener her at psykologen har brutt EPNP. Psykologer er viktig helsepersonell i militæret. Det er derfor svært viktig at deres rolle til enhver tid er tydelig i møte med rekrutter.

Vedtak: *5.1.1.2 Brudd på de fagetiske prinsippene er godtgjort.*

Dette brevet er å regne som kollegial veiledning.

Vedtaket fattet av Fagetisk råd kan ankes til Psykologforeningens Ankeutvalg for fagetiske klagesaker. Jmfør punkt 4.2.4 som kommer inn under saksgang og saksbehandling, påligger det den ankende part å begrunne hvilke(t) punkt(er) i Fagetisk råds konklusjon det ankes på. Anken sendes Norsk psykologforening sammen med Fagetisk råd sin konklusjon og øvrige dokumenter i saken. En anke må være fremmet innen 3 måneder etter at fagetisk råd sin konklusjon er avgitt.

Med hilsen
Fagetisk råd
Norsk psykologforening
Svanhild Mellingen, leder

for leder, Tove Beate Pedersen, sekretær FER

Kopi: Sentralstyret i Psykologforeningen, v/president Tor Levin Hofgaard